

Farkas György

Új klasszikusok

Sindó Kaneto legújabban megjelentetett filmjeiről

Sindó Kaneto életműve mind a mai napig nem érhető el teljes egészében DVD kiadásokban, még Japánban sem. Ha csak a 45 teljes hosszúságú filmjét számítjuk, akkor is még legalább 15 film van, ami sosem jelent meg! Sindó századik születésnapját talán ilyen szempontból is árgus szemekkel figyelte a filmrajongó világ, várva az újabb kiadásokat. Mégis meglepetésként ért, amikor megtudtam, hogy a japán székhelyű King Records, akik elsősorban zenei anyagok kiadásáról ismertek, hirtelen 3, eddig még kiadatlan Sindó filmet is megjelentetett!

Az *ATG library*¹ elnevezésű sorozat a japán filmművészet talán egyik legizgalmasabb időszakát és vállalkozását hivatott a közönség elé tárni. A hatvanas években indult vállalkozás majd' három évtizedig erős intellektuális bázisa volt a japán „új hullámnak”, a szerzői filmes új generációnak.

Mivel Sindó már az első rendezéseivel egyidőben létrehozta saját filmgyártó vállalatát, így közvetlenül nem vált az ATG alkotói körének tagjává, de teljes mértékű alkotói függetlenségét az ATG a forgalmazói tevékenysége révén tudta támogatni, elősegíteni.

Ahogy a részletes filmográfiából is kitetszik² Sindó '70-es években készült filmjei kapcsolódnak az ATG-hez. Az öt ATG által forgalmazott film közül négy esetében a gyártásban is részt vett a vállalat. Vélhetően nem csak az ATG hasonló független gondolkodása, de az alkotói koncepciója is jelentős mértékben befolyásolta Sindót, hogy pont ezeket a filmeket készítette el közösen ezzel a vállalattal.

Az együttműködés első darabja, az 1972-ben bemutatott *A fémkorona*.³ Ennek története sok ponton kapcsolódik Sindó két korábbi filmjéhez.⁴ Ez a film jelenleg nem hozzáférhető, és sajnos a most megjelentek között sem szerepelt.

A King Records által most kiadott filmek közül időrendben az első *Az ének*.⁵ Aminek különlegessége, hogy az egyik szerepet a filmben Sindó saját magára osztotta. A film Tanizaki 1933-as novellája, a *Sunkinsó (Sunkin portréja)* alapján készült. Sindó az író szerepét játssza, aki ellátogat egy idősek

¹ ATG = *Art Theatre Guild* – független japán filmgyártó és –forgalmazó vállalat, ami 1961-ben indult és a '80-as évek közepéig működött. A japán „új hullám” alkotóinak bázisa, olyan rendezők filmjeit jegyezte, mint Tesigahara Hiroshi, Ōsima Nagisza, Josida „Kidzsu” Josihige, Sinoda Maszahiro, Imamura Sōhei, Okamoto Kihacsi, de forgatott filmet náluk Misima Jukio is. Sindó négy filmet az ATG-vel közösen készített, a '70-es években öt filmjének volt forgalmazója.

² Sindó Kaneto részletes filmográfiáját lásd a *Filmszem* 2012/1-es számában.

³ *Kanava / Iron Crown (1972)*

⁴ *Onibaba, Fekete macskák a bozótmeleyből*. A három film kapcsolódásairól is szól Mátrai: Sindó Kaneto *Rasómonja* (*Filmszem* 2012/1)

⁵ *Szanka / A Paean (1972)*

otthonába, hogy ott a híres, vak szamiszen zenésznő életéről faggassa a ház egyik szolgálónőjét.

Természetesen ebben a filmben is a középpontban a nő és a hozzá legközelebb álló férfi személyes kapcsolata, vágyai, félelmei állnak. Ebbe a kapcsolatba a hódolattól és szolgai alázattól kezdve a vágyig és becsvágyig minden megtalálható. Miközben nem csak a tradicionális szamiszen játékról tudhatunk meg érdekes részleteket, de megcsodálhatjuk a főszereplő nő alakítását, valamint Sindó kísérletező kamerakezelését is. Erre jó példa a film kezdő jelenete, amiben egy temetőszolga arcáról indul el a kézben tartott kamera. A szolgát Sindó kérdezgeti Sunkin síremléke felől, de egyre csak a szolga arcát látjuk, ahogy a válaszokat adja, miközben a lehullott faleveleket sepregeti a sírok között. A film első harmadában nem is látjuk Sindó arcát, csak hátulról az alakját, azt is csak homályosan, majd amikor már a szolgálónőt (Otova Nobuko játssza) kérdezgeti, a beszélgetés első dramaturgiai pontján mutatja meg a kamera Sindó arcát premier plánban.

Feltétlenül érdemes megjegyezni a freud-i hatást mutató vizuális utalásokat, mivel ezekre még visszatérünk egy másik film kapcsán.

A következő darab Sindó életművében is a közvetlenül következő, vagyis az 1973-as *Szív*.⁶ A film külön érdekessége, hogy az alapjául szolgáló novellát pontosan Mizogucsi filmesítette meg korábban.⁷ A történet akár egyszerűen nevezhető lenne egy szerelmi háromszögnek is, ahol egy karizmatikus fiatal lány szerelméért viaskodik csendesen két barát. A kivitelezést tekintve eszembe idéződött Truffaut *Jules és Jim*-je⁸, de ez egyik opusz értékéből sem von le semmit. Sindó megoldásait összegezve ismét csak arra lehet kihegyezni mondandónkat, hogy egészen eredeti és életeli experimentálisnak, avantgardnak mondható eszközöket is alkalmaz.

A három megjelentetett film közül bizonyos szempontból a legizgalmasabb az 1979-es *Fojtogatás*.⁹ A filmet Sindó saját ötletéből készítette. Azt vizsgálja benne, hogy hogyan jut el egy apa odáig, hogy a saját fiát megfojtja egy éjszaka.

A filmet annak idején a kritika túlzott pszichologizálással „vádolta”, aminek kapcsán inkább azt kell megállapítanunk, hogy egy nagyon izgalmas társadalmi kérdéseket fogalmaz meg az egyéni problémák - sokszor a szexualitás talaján burjánzó, fojtogató problémák - lélektani vizsgálatán keresztül.

Izgalmasan használja fel Sindó a különböző idősíkokból adódó játék lehetőségét is: mivel a kezdő jelenetben megtörténik a gyilkosság, innentől két szálon futhat tovább a cselekmény. Egyrészt a gyilkosság utáni történések időrendjében, másrészt, az ezt időről-időre megszakító flash-back jelenetek során. Ez utóbbiak is a hétköznapi időszámításunknak megfelelően sorrendben következnek és így ér el a csúcspontjára a film, amikor a múltbéli események sorozata véget ért, és az apa a gyilkosság után ismét otthon van feleségével.

⁶ *Kokoro / The Love Betrayed (1973)*

⁷ *Kokoro / The Heart - Icsikava Kon (1955)*

⁸ *Jules és Jim - Francois Truffaut (1962)*

⁹ *Kószacu / The Strangling (1979)*

